

Istungidokument

B9-0311/2021

2.6.2021

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

nõukogu ja komisjoni avalduste alusel

vastavalt kodukorra artikli 132 lõikele 2

COVID-19 ülemaailmse probleemi lahendamise kohta: WTO TRIPS lepingu suhtes erandi tegemise mõju COVID-19 vaktsiinidele, ravile, varustusele ja tootmisvõimsusele arengumaades (2021/2692(RSP))

Samira Rafaela, Karen Melchior, Dita Charanzová, Liesje Schreinemacher, Svenja Hahn, Nicola Danti, Nicolae Ștefănuță, Frédérique Ries, Petras Auštrevičius, Martin Hojsík
fraktsiooni Renew nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon COVID-19 ülemaailmse probleemi lahendamise kohta: WTO TRIPS lepingu suhtes erandi tegemise mõju COVID-19 vaktsiinidele, ravile, varustusele ja tootmisvõimsusele arengumaades (2021/2692(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingut (TRIPS), mis jõustus 1. jaanuaril 1995,
 - võttes arvesse 14. novembril 2001. aastal vastu võetud Doha deklaratsiooni TRIPS lepingu ja rahvatervise kohta,
 - võttes arvesse 2. oktoobri 2020. aasta India ja Lõuna-Aafrika Vabariigi ettepanekut teha TRIPS lepingu sätetest erand,
 - võttes arvesse suursaadik Katherine Tai 5. mai 2021. aasta avaldust COVID-19 kriisi raames TRIPS lepingu suhtes erandi tegemise kohta,
 - võttes arvesse muudetud ettepanekut TRIPS lepingu sätete kohaldamisest erandi tegemise kohta, mille esitasid 21. mail 2021 62 WTO liiget,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,
- A. arvestades, et 11. märtsil 2020 kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon COVID-19 puhangu ülemaailmseks pandeemiaks; arvestades, et 24. mail 2021 oli maailmas üle 166 miljoni kinnitatud haigusjuhu ja üle 3,4 miljoni kinnitatud surmajuhtumi;
- B. arvestades, et praegustes, ülemaailmse COVID-19 pandeemia oludes on vaja vaktsiinide, diagnostika, ravi ning seadmete tootmise ja levitamise ülemaailmset strateegiat; arvestades, et pandeemiaga seotud tervishoiuprobleemide lahendamiseks on vaja terviklikku, teadus- ja faktipõhist lähenemisviisi;
- C. arvestades, et WTO on hoiatanud, et pandeemia kujutab endast ülemaailmse sanitaarolukorra, majanduse ja maailmakaubanduse enneolematut häiret; arvestades, et sanitaarhäirete, nagu pandeemiate puhul on vaja ülemaailmsele ohule koordineeritud reageerida; arvestades, et maailmakaubanduse häirete ja tõkete puhul on vaja ülemaailmset koostööd ja lahendusi ning nendega tuleb võimaluse korral tegeleda rahvusvahelisel ja Euroopa tasandil; arvestades, et ulatuslik ja terviklik lähenemisviis tootmisele ja levitamisele võib eriti kasu tuua COVID-19 pandeemiaga seotud vaktsiinide ja meditsiiniseadmete tootmisele ja levitamisele;
- D. arvestades, et 2. oktoobril 2020 esitasid India ja Lõuna-Aafrika WTO TRIPSi nõukogu liikmetele ettepaneku teha erand teatavatest TRIPS lepingu sätetest, eesmärgiga ennetada ja ravida COVID-19 ning piirata selle levikut, ning vastava otsuse eelnõu teksti; arvestades, et 25. mai 2021 seisuga oli enamik 227 miljonist eksporditud vaktsiinidoosist saadetud arenenud riikidesse ja nende lähedastele liitlastele; arvestades,

et 8. mai 2021 seisuga oli Jaapanisse eksporditud 72 miljonit, Ühendkuningriiki 19 miljonit, Kanadasse 18 miljonit, Mehhikosse 10 miljonit, Saudi Araabiasse 7 miljonit, Türgisse 5 miljonit, Šveitsi 5 miljonit, Singapuri 3 miljonit, Colombiasse 3 miljonit ja Koreasse 3 miljonit vaktsiinidoosi;

- E. arvestades, et 30. mai 2021 seisuga oli EL jaotanud 260 miljonit vaktsiini liidusiseselt ja ekspordinud 226 miljonit vaktsiini; arvestades, et EL on COVAXi mehhanismi peamine toetaja;
- F. arvestades, et Bideni-Harrise administratsioon tegi 5. mail 2021 avalduse COVID-19 vaktsiinide puhul intellektuaalomandi kaitsest loobumise toetuseks ning rõhutas selles, et USA osaleb aktiivselt WTOs läbirääkimistel selle teksti üle; arvestades, et endiselt ei ole selge, mida USA ettepanek sisaldab ja kas see on kooskõlas India ja Lõuna-Aafrika esitatud ettepanekuga;
- G. arvestades, et USA on olnud COVID-19 vaktsiini tootmises maailmas esirinnas; arvestades, et USA on kasutanud nn riigikaitse tootmisseaduse (Defense Production Act, DPA) nime all tuntud sõjaajaks ette nähtud volitust, et kohustada eraettevõtteid täitma riigi lepinguid eelisjärjekorras enne muid tellimusi; arvestades, et see seadus on nii vaktsiinide kui ka vaktsiinitootmise vahetoodete *de facto* ekspordikeeld, millele tuginedes USA ei ekspordinud kuni 2021. aasta mai alguseni peaaegu üldse vaktsiine ega nende komponente, aeglustades sellega vaktsiinide tootmist kogu maailmas;
- H. arvestades, et enneolematu ja murettekitava epidemioloogilise olukorra tõttu Indias kehtestas India valitsus vaktsiinide ekspordikeelu, mis põhjustab häireid ka ülemaailmses varustamises; arvestades, et COVAXi mehhanism sõltub suurel määral Indias ülemaailmseks levitamiseks toodetavatest vaktsiinidest;
- I. arvestades, et 21. mail 2021 esitasid 62 WTO liiget TRIPS lepingust ajutise erandi tegemise muudetud ettepaneku, et liikuda edasi arutelude juurde selle teksti üle; arvestades, et muudetud ettepaneku eesmärk on loobuda vähemalt kolme aasta jooksul TRIPS lepingu II jao 1., 4., 5. ja 7. osa rakendamisest ning III jao jõustamisest tervishoiutoodete ja -tehnoloogia puhul, mis on ette nähtud COVID-19 ennetamiseks, raviks või leviku piiramiseks;
- J. arvestades, et see uus ettepanek läheb kaugemale India ja Lõuna-Aafrika esialgsest ettepanekust, hõlmates mitte ainult vaktsiinide patente, vaid kõiki tervishoiutooteid ja -tehnoloogiat kogu intellektuaalomandi õiguste kaitse ulatuses, millest on välja arvatud ainult esitajad, fonogrammitootjad ja ringhäälinguorganisatsioonid;
- K. arvestades, et COVID-19 vaktsiinide ja ravi üldine ja õiglane kättesaadavus on Euroopa Liidu peamine prioriteet; arvestades, et kõigi riikide kiire ja tõhus kaitsmine on vajalik selleks, et kaitsta ka kõiki ELi kodanikke, piirata uute probleemsete haigustüvede esilekerkimist Euroopas ja taastada ELi kodanike liikuvus kogu maailmas; arvestades, et ülemaailmse vaktsineerituse saavutamiseks on oluline tootmist suurendada; arvestades, et vaktsiinitootmise suurendamine on ülemaailmne prioriteet; arvestades, et proteksionistlikud meetmed või mittetariifsed kaubandustõkked ei tohi takistada tooraine üleilmsete tarneahelate toimimist; arvestades, et EL on seisukohal, et selle eesmärgi saavutamiseks on hulk paljulubavaid viise ja meetmeid, mida tuleb kasutada;

- L. arvestades, et COVID-19 vaktsiinid ja nendega kaasnev intellektuaalomandi kaitse tõukavad tagant ülemaailmset tootmist ja levitamist ning teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni; arvestades, et intellektuaalomandi kaitse tekitab tootjatele ja investoritele usaldusväärsed tingimused ning pikaajalise kindlustunde; arvestades, et teadus- ja arendustegevus on pikas perspektiivis otsustava tähtsusega, et toota vaktsiinide võimendavaid annuseid, mis kaitsevad COVID-19 uute variantide eest;
- M. arvestades, et WHO peadirektor dr Tedros Adhanom Ghebreyesus teatas 2021. aasta aprillis, et üle maailma on manustatud 890 miljonit vaktsiinidoosi, millest üle 81 % suure ja keskmisest kõrgema sissetulekuga riikides; arvestades, et madala sissetulekuga riigid on saanud vaktsiinidest ainult 0,3 %;
- N. arvestades, et WTO peadirektor Ngozi Okonjo-Iweala ütles 14. aprillil 2021, et ootab WTO liikmetelt järgmist: „meetmeid ekspordipiirangute ja tarneahela tõkete edasiseks vähendamiseks ning koostöö tegemiseks teiste organisatsioonidega, et hõlbustada logistikat ja tolliprotseduure. Me jälgime seda oma tavapärase töö raames ja jätkame jälgimist, et suurendada varustatust ja säilitada tugevad tarneahelad. Kaubandust on rõhutatud kui otsustavat tegurit tootmise jaoks; WTO liikmed on kohustatud tegutsema“¹;
- O. arvestades, et paljud riigid sõltuvad COVID-19 vaktsiinide saamisel COVAXi mehhanismist; arvestades, et komisjon on teatanud, et Euroopa tiim annetas 2021. aasta lõpuks madala ja keskmise sissetulekuga riikidele vähemalt 100 miljonit vaktsiini; arvestades, et COVAXi mehhanismi nõrgestab tugevalt India Serum Instituudi otsus annetused mehhanismile peatada, kuna Indias on pandeemia väga intensiivne;
- P. arvestades, et mõned arenguriigid, kes said COVAXi mehhanismi kaudu vaktsiine, ei kasutanud neid usaldamatuse ja vaktsiinikõhkluse tõttu; arvestades, et arenguriikide tarneahelaid tuleb parandada; arvestades, et kohaliku tootmise laienemine, elanikkonna teadlikkuse kasv ja suurem abi vaktsiini levitamiseks arengumaades võib suurendada vaktsineeritud inimeste arvu kogu maailmas;
- Q. arvestades, et ELi prioriteet peaks olema võidelda nõ tervishoiunatsionalismi vastu, hoida tarneahelad avatuna ning kasutada kõiki olemasolevaid vahendeid, et toetada vaktsiinide, diagnostika, ravimeetodite ja muude meditsiinilahenduste kättesaadavust, muutes COVID-19 vaktsiini ülemaailmseks avalikuks hüveks, mis on kõigile kättesaadav;
1. on sügavalt mures COVID-19 ja selle variantide leviku pärast kogu maailmas; on veendunud, et vaktsiinide kiire tootmise ja levitamise tagamine kõigis riikides ei ole mitte ainult ELi ja tema partnerite kohustus, vaid kogu maailma kohustus; on seisukohal, et erakorralised asjaolud nõuavad erakorralisi lahendusi; rõhutab, et Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) ja Euroopa Ravimiametil (EMA) on oluline roll Euroopa Liidu jaoks COVID-19 uute variantide tuvastamisel ja hindamisel;
 2. väljendab heameelt enneolematute pingutuste üle, mida teadus- ja farmaatsiaringkonnad

¹ https://www.wto.org/english/news_e/spno_e/spno7_e.htm

on teinud nii lühikese aja jooksul, töötades välja mitu vaktsiini, mis on osutunud võitluses COVID-19 leviku vastu edukaks;

3. tuletab meelde, et komisjon sõlmis liikmesriikide nimel üksikute vaktsiinitootjatega eelostulepingud ja rahastas osa vaktsiinitootjate esialgsetest kuludest 2,7 miljardi euro suurusest erakorralise toetuse rahastamisvahendist;
4. on veendunud, et vaktsiinide annetamine ja eksport kolmandatesse riikidesse on vaktsiinide levitamisel otsustava tähtsusega, kuid vaktsiinide levitamiseks üle kogu maailma on vaja ka suuremat ülemaailmset vaktsiinitootmist, paremat tarnete koordineerimist ning vaktsiinide tugevamaid, mitmekesisemaid ja vastupidavamaid väärtusahelaid; rõhutab, et kolmandate riikide laborite ja tootmisüksuste vahelised tehnosiirde- ja litsentsilepingud on üliolulised ülemaailmse vaktsiinitootmise hoogustamiseks ning kasulik viis tootmise suurendamiseks kolmandates riikides, eriti Aafrikas; on seisukohal, et pandeemia vastase võitluse parandamiseks tuleks uurida mitmekesisemaid ja täiendavaid võimalusi; toonitab, et ravimiettevõtetal on seega oluline roll vaktsiinitootmise ja -levitamise laiendamisel;
5. rõhutab, et suuremat tähtsust tuleks omistada vaktsiinide tootmisvõimsusele, ning toob esile, et tootjatele ei tohi lisasurvet avaldada võitluse näol vaktsiinide tooraine pärast;
6. nõuab sellega seoses põhjalikku analüüsi selle kohta, kuidas TRIPS lepingu artiklit 31a kohaldada ja edukalt rakendada ning lubada litsentside eksporti riikidesse, mis ei suuda rahuldada sisenõudlust;
7. rõhutab, et pikas perspektiivis tuleb üle maailma vaktsiinide tootmist laiendada, et see vastaks kogu maailma nõudlusele; rõhutab, et vaktsiinide tootmine ja levitamine arengumaades peab põhinema heal valitsemistaval ja vaktsiinide võrdsel kättesaadavusel; rõhutab, et arengumaade tootmisvõimesse on vaja investeerida, et muuta nad pikas perspektiivis sõltumatuks; rõhutab, et pandeemia on näidanud, et tervishoiusüsteemide madala arengutaseme tõttu teatavates riikides tuleks võtta mitmepoolselt arutusele ülemaailmne tervishoiustrateegia tulevaste pandeemiate puhuks;
8. rõhutab, et WTO liikmetel ja asjaomastel rahvusvahelistel organisatsioonidel on oluline teha koostööd ravimite kättesaadavuse strateegia rakendamisel ning oma püüdlustes tervisenäitajate paranemise poole kogu maailmas, samuti selle poole, et kõigil oleks juurdepääs taskukohastele meditsiinivahenditele;
9. väljendab muret USA ja Ühendkuningriigi kehtestatud *de facto* ekspordikeelu pärast COVID-19 vaktsiinide ja vaktsiini tootmiseks vajalike vahetoodetele, mistõttu eksporditakse vaktsiine väga vähe ja puudub juurdepääs vaktsiinide loomiseks vajalikele ressurssidele, nagu toorained ja toimeained, ning selle pärast, et nii aeglustatakse maailma vaktsiinitootmist; soovib tungivalt USA-l ja Ühendkuningriigil ekspordikeeld viivitamata tühistada ning teha ELi, WTO ja teiste partneritega koostööd, et esitada konkreetset ettepanekut selle kohta, kuidas vaktsiinid üle maailma kättesaadavaks teha; märgib, et USA ettepanek piirdub WTO raames läbirääkimistega teksti üle, mis käsitleb COVID-19 vaktsiinide intellektuaalomandi õigustest loobumist, ilma et oleks esitatud konkreetset ettepanekut tootmise suurendamiseks ja ekspordipiirangute kaotamiseks; peab kahetsusväärseks, et USA ja teised riigid on edasi

lükanud arutelude alustamist ELi algatatud pandeemiaid käsitleva lepingu üle, mille eesmärk on tugevdada WHO valmisolekut ja tervisega seotud hädaolukordadele reageerimist;

10. on seisukohal, et vaktsiinide tootmise ja levitamise kasv maailmas sõltub lühiajalises perspektiivis olulisel määral eksporditõkete kõrvaldamisest praegu ja tulevikus ning rahvusvahelise dialoogi ja koostöö süvendamisest; palub, et kõik suuremad riigid, kes on rahvusvahelised vaktsiinitootjad, täidaksid oma ülemaailmset kohustust ja kõrvaldaksid kõik ekspordipiirangud, et suurendada vaktsiinide omavahel jagamist ja ülemaailmset pakkumist;
11. kiidab heaks komisjoni kavatsuse teha vajalikud jõupingutused selleks, et aidata vaktsiinide arendajatel kogu maailmas leida usaldusväärseid partnereid, kellega jagada oma oskusteavet ja tehnoloogiat või sõlmida tootmislepinguid; väljendab heameelt komisjoni seisukoha üle, et kõige tõhusamad vahendid tootmise laiendamise ja oskusteabe jagamise hõlbustamiseks on koostöö ja vabatahtlik litsentsimine; rõhutab tungivalt vajadust teha tihedat koostööd Unitaidi ja ravimipatentide reserviga, et tagada madala ja keskmise sissetulekuga riikide võrdne juurdepääs vaktsiinidele, ravile ja diagnostikale; märgib, et komisjoni jõupingutused COVID-19 vaktsiini tootmise kitsaskohtade kindlakstegemiseks ja lahendamiseks on andnud häid tulemusi ning sarnaseid algatusi tuleks kavandada ka koos meie rahvusvaheliste partneritega;
12. avaldab tugevat toetust WHO ravimipatentide reservi platvormi kasutamisele, et tagada vaktsiinide ja ravi kättesaadavus madala ja keskmise sissetulekuga riikides; kutsub farmaatsiaettevõtteid üles kasutama vabatahtlikku litsentsimist, et pakkuda teadmiste edasiandmiseks ja tootmise hõlbustamiseks kõigis piiratud ressurssidega riikides nn kasutusvalmis vaktsiinitootmispakette;
13. rõhutab, et WTO liikmete koostöö on oluline, et tagada õigeaegne juurdepääs taskukohastele meditsiinitoodetele; võtab teadmiseks mõne WTO liikme vahelise käimasoleva arutelu võimaluse üle teha COVID-19 vaktsiinide suhtes TRIPS lepingust ajutine erand; on seisukohal, et erand TRIPS lepingust ei parandaks lühikeses perspektiivis ülemaailmset tootmisvõimsust, et EL peaks ülemaailmsetes aruteludes tugevalt toetama innovatsiooni ja intellektuaalomandi õigusi ning et iga olemasolevas raamistikus tehtav otsus peaks sõltuma ülemaailmse tootmisvõimsuse tulemuslikust suurendamisest, tagades vaktsiinide õiglase ja võrdse jaotamise; avaldab toetust komisjoni ja Euroopa Ülemkogu hiljutisele avaldusele ning nende valmisolekule pidada meie WTO partneritega arutelu TRIPS lepingu olemasoleva paindlikkuse üle, näiteks sundlitsentsimise üle; tuletab meelde, et võimalikud üksiklahendused ei lahenda praeguse ülemaailmse tootmisvajaduse küsimust, vaid kuuluvad terviklikku meetmepaketti, mis peaks kõik olema kavandatud selleks, et vähendada ekspordipiiranguid, suurendada tootmist ja ületada logistikaprobleeme;
14. rõhutab vajadust toetada tootmisvõimsust Aafrika mandril ning väljendab suurt heameelt Euroopa tiimi teate üle toetada ühe miljardi euroga algatust, mille eesmärk on parandada tootmist ning vaktsiinide, ravimite ja tervisetehnoloogia kättesaadavust; rõhutab ka farmaatsiatooteid käsitleva asjakohase reguleeriva raamistiku tähtsust ning vajadust toetada Aafrika Raviameti loomist;

15. võtab teadmiseks komisjoni teate, et ta suhtub avatult võimalusse vajaduse korral hõlbustada intellektuaalomandiga seotud tõestatud tootmisprobleemide puhul TRIPS lepingu raames sundlitsentsimise kasutamist, et tagada kiire ülemaailmne juurdepääs vaktsiinide tootmisele; kutsub komisjoni üles esitama objektiivsed kriteeriumid selle kohta, kas, millal ja millistel juhtudel sundlitsentsimist kasutada; rõhutab, et TRIPS lepingus ei ole täpsustatud põhjuseid, mida sundlitsentsimise põhjendamiseks kasutada; toonitab, et TRIPS lepingut ja rahvatervist käsitlevas Doha deklaratsioonis kinnitatakse, et riikidel on vabadus määrata kindlaks sundlitsentside andmise alused ja see, mida käsitada riikliku hädaolukorrana; rõhutab, et sundlitsentsimine nõuab tõhusat õigusraamistikku ja võib põhjustada arenguriikides õiguslikke raskusi; kutsub komisjoni üles uurima, kas ja kuidas ta saaks pakkuda vähim arenenud riikides sundlitsentsimise jaoks õiguslikku toetust;
16. rõhutab, et erilist tähelepanu tuleb pöörata uutele probleemidele, mis tulenevad tootjate arvu suurenemisest, nagu võimalikud tarneahela häired ning tooraine ja vahetoodete nappus ja hinnatõus;
17. väljendab rahulolu ülemaailmsel tervise teemalisel tippkohtumisel tehtud avalduse üle, milles komisjon teatas, et enne 2021. aasta lõppu suurendatakse Euroopa tiimi võetud kohustust vähemalt 100 miljoni vaktsiini ulatuses; nõuab, et see annetus tehtaks COVAXi mehhanismi kaudu; kutsub kõiki liikmesriike üles COVAXi mehhanismi kaudu annuseid jagama; avaldab heameelt ELi elanikkonnakaitse mehhanismi raames kättesaadavaks tehtud toetuse üle vaktsiinide ja lisamaterjali väljastamiseks; kutsub liikmesriike üles märkimisväärselt suurendama oma panust COVAXi mehhanismi, tagades samas, et saavutatakse eesmärk 2021. aasta juuliks vaktsineerida 70 % ELi täiskasvanud elanikkonnast; tuletab meelde, et Euroopa Liit on praegu eraldanud ligikaudu 30 % COVAXi mehhanismi vaktsiinidest;
18. kutsub komisjoni üles kasutama kõiki olemasolevaid vahendeid, et tagada COVID-19 vaktsiinide kiire tootmine ja levitamine kogu maailmas; rõhutab, kui oluline on suurendada tootmisvõimsust ning tagada COVID-19 vaktsiinide tootmiseks vajalike toor- ja toimeainete varustuskindlus;
19. kutsub ELi juhte üles tegema kõik endast oleneva, et teha tulemuslikult koostööd, kõrvaldada kõik vaktsiinide levitamise takistused ja tagada laiaulatuslik vaktsineerimine üle maailma; rõhutab, et kui seda ei tehta, kujutab see endast katastroofi meie majandusele ja rahvatervisele ning pikendab lõppkokkuvõttes praegust olukorda maailmas;
20. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ja Maailma Kaubandusorganisatsioonile.